

Hoe betaal ik
digitaal?

Wat is
phishing?

HANDLEIDING LEERKRACHT

paying attention

Over mobiel betalen, phishing en sparen
Veilig mobiel betalen doe je zo

Hoe beheer
ik mijn geld?

eerste graad SO
12-14 jaar

In samenwerking met

Plantyn
STUDIO

Dit educatieve project is het resultaat van een samenwerking tussen Plantyn Studio en Bancontact Payconiq Company, het moederbedrijf van Payconiq by Bancontact.

Tekst: Emily Michiels – Lang verhaal kort
Illustratieverantwoording: Adobe Stock
Vormgeving: Els Vandervoort

© 2024 Plantyn Studio
Verantwoordelijke uitgever: Plantyn, Posthofbrug 6-8 bus 3, 2600 Berchem
P00022403

© Plantyn nv, België
Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.plantyn.com

Inleiding

Beste leerkracht,

Heb jij vandaag al een mobiele betaling uitgevoerd? De kans is groot, want de betaalapp wint het steeds vaker van de portemonnee. Ook bij jongeren zien we die evolutie. Hun zakgeld verschijnt tegenwoordig rechtstreeks op een eigen zichtrekening. Die kunnen ze bij de meeste banken zelfs al openen **vanaf 10 jaar**.

Ook onder jouw leerlingen is **mobiel betalen** vast al goed ingeburgerd. Maar: wat weten ze er eigenlijk over? Hoe beveiligen ze momenteel de toegang tot hun betaalapp? En hoe snel spotten ze pogingen tot **phishing**?

Geef je leerlingen in **twee interactieve lessen** de tools om veilig mobiel te betalen én kritisch naar betaalverzoeken te kijken. Daarnaast staan we ook stil bij de **spaargewoontes en financiële geletterdheid** van jongeren. Want: kun je zomaar alles geloven wat 'influencers' op TikTok vertellen? En hoe belangrijk is het om nu al te sparen?

Deze bundel beantwoordt aan heel wat **sleutelcompetenties** van de eerste graad SO. Je vindt hiervan een overzicht in **bijlage 1**.

Wil je jezelf helemaal klaarstomen voor dit belangrijke thema?

Bekijk dan deze interessante links:

- [Paying Attention](#): een leerrijke podcast over nieuwe betaalvormen en hoe die de Belgische maatschappij hervormen en veranderen.
- In [deze blog](#) lees je hoe je phishing kunt herkennen.
- Valt er iets te winnen? Dan valt er misschien ook veel te verliezen: ontdek [de gevaren van online fraude op sociale media](#).

**We wensen je fijne lessen en heel wat nieuwe inzichten toe.
Want jongeren op weg helpen om veilig financiële beslissingen
te nemen: da's pas onbetaalbaar!**

Ouderbrief

Beste ouder,

Heb jij vandaag al een mobiele betaling uitgevoerd? De kans is groot, want de betaalapp wint het steeds vaker van de portemonnee. Ook bij jongeren zien we die evolutie. Je kind heeft misschien al een eigen zichtrekening, en ook zakgeld geef je mogelijk al digitaal.

Daarom staan we de komende weken stil bij **veilig mobiel betalen**. Hoe betaal je met je smartphone? Hoe beveilig je de toegang tot een betaalapp? Hoe bescherm je je persoonlijke gegevens? En hoe spot je pogingen tot online fraude of **phishing**?

We hebben het ook over **bewust omgaan met geld**. Zo analyseren de leerlingen het koop- en spaargedrag van fictieve leeftijdsgenoten en stellen ze budgettips op. De invloed van sociale media komt eveneens aan bod. Want: kun je zomaar alles geloven wat zogenaamde 'finfluencers' op TikTok vertellen?

Deze lessen behandelen een belangrijk thema dat ook leeft onder de leerlingen. Het is dus mogelijk dat je kind komt aankloppen met enkele vragen. Je kunt natuurlijk **zelf al in gesprek gaan** over betalen, sparen en budgetteren. Misschien heb je alvast enkele tips om te delen?

We kijken uit naar leerrijke lessen en nieuwe inzichten. Want jongeren op weg helpen om veilig financiële beslissingen te nemen: da's pas onbetaalbaar!

Inhoud

Hier vind je een overzicht van de twee lesmodules. In de eerste komen de praktische kant van digitaal betalen en de typerende kenmerken van phishing aan bod. De tweede les biedt de leerlingen enkele handvatten aan om bewust om te gaan met geld. De modules zijn zo opgebouwd dat ze elkaar versterken. Doe je liever je eigen ding? Ook dat gaat perfect: selecteer de onderdelen die jij interessant vindt en puzzel ze samen tot een leerrijke les.

∞ Module 1

Veilig mobiel betalen doe je zo

Van ruilen tot mobiel betalen: hoe is betalen door de jaren heen geëvolueerd? En wat weten je leerlingen nu al over de laatste evolutie, mobiel betalen? Bespreek met je klas hoe je mobiel kunt betalen en hoe je pogingen tot oplichting (phishing) kunt herkennen.

 TIJD: 1 lesuur • BIJLAGEN: Bijlage 2, 3 en 4

∞ Module 2

Hoe goed beheer je je geld?

Bewust omgaan met geld is belangrijk, zelfs al op jonge leeftijd. Hoe bewaar je het overzicht tussen inkomsten en uitgaven? En mag je zomaar alles geloven wat 'finfluencers' vertellen op sociale media? Analyseer met je klas de transactiehistoriek van twee leeftijdsgenoten en stel budgettips op.

 TIJD: 1 lesuur • BIJLAGEN: Bijlage 5 en 6

∞ Extra

Extra: De Grote Betaalquiz

Weten jouw leerlingen nu perfect hoe ze veilig mobiel moeten betalen? Stel ze op de proef met 10 quizvragen en vat zo nog eens de belangrijkste informatie rond dit thema samen.

 TIJD: 0,5 lesuur • BIJLAGEN: Bijlage 7

Module 1

TIJDSBEPALING:
1 lesuur

Digitale geletterdheid

Les 1 | Veilig mobiel betalen doe je zo

Lesdoelen:

- De leerlingen krijgen een duidelijk overzicht van de geschiedenis van betalen.
- De leerlingen weten hoe ze mobiel moeten betalen.
- De leerlingen weten hoe ze hun betaalgegevens zo goed mogelijk kunnen beveiligen.
- De leerlingen herkennen online fraude aan de hand van de meest voorkomende 'rode vlaggen'.
- De leerlingen formuleren helder hun mening en/of hoe ze een bepaalde financiële situatie zouden aanpakken.

Materiaal:

- Kleurenkaarten
- bijlage 2
- bijlage 3
- bijlage 4

ORIËNTATIE | 15'

1. Digitaal betalen, wat is dat? (5')

Introduceer het thema door het gesprek aan te gaan met je leerlingen. Wat weten ze al over digitaal betalen? Hebben ze het zelf al eens gedaan? Vertel er op voorhand zelf nog niet te veel over en reageer neutraal op hun antwoorden.

INCLUSIEVE CHECK | Onderwerpen zoals geld en betalen kunnen gevoelig liggen. Laat de leerlingen daarom zelf beslissen of ze iets willen zeggen en wijs niemand aan.

2. Van ruilen naar mobiel betalen (5')

Doorloop met je leerlingen de geschiedenis van betalen via de infographic in [bijlage 2](#).

Wanneer je deze infographic samen met de leerlingen overloopt, mag je er zeker op wijzen dat die **digitale evolutie steeds sneller** is gegaan. Zodra de bankkaart er was, was het nog maar een kleine stap naar internetbankieren en naar mobiel betalen.

De impact van de coronacrisis (2020-2022)

Als er één digitaal fenomeen is dat sinds de coronacrisis erg populair is, dan is het wel de **QR-code**. Vraag aan je leerlingen of ze tijdens de pandemie zelf veel QR-codes hebben gezien of gescand, bijvoorbeeld op restaurant ter vervanging van de menukaart. Net omdat mensen toen vaak met deze digitale tool in contact kwamen, werd het makkelijker om via een QR-code te betalen.

Sinds de crisis denken we ook anders over **cashgeld**, vooral omdat het minder hygiënisch is. Dat zorgt er eveneens voor dat mobiel betalen steeds gewoner wordt.

UITBREIDING

Hoe oud denken je leerlingen dat de **QR-code** is?

Ze zullen het vast niet verwachten, maar de eerste QR-code werd al in 1994 gescand. De Japanse Masahiro Hara kwam op het idee toen hij een spelletje Go aan het spelen was. Je begrijpt het meteen wanneer je het spelbord bekijkt ...

Wist je trouwens dat QR staat voor 'Quick Response' en dus voor 'snelle reactie'?

Meer weten over de geschiedenis van de QR-code? Lees [deze informatieve blog](#) van Microsoft.

3. Wat denk jij? (5')

Hoe kijken jouw leerlingen naar geld, sparen en privacy? Deel drie **kleurenkaarten** uit: groen, oranje en rood. Lees de klas enkele stellingen voor en vraag dan om hun mening te geven via de kleurenkaarten.

- Groen: ik ben het ermee eens.
- Oranje: ik weet het niet goed, ik heb meer informatie nodig.
- Rood: ik ben het er niet mee eens.

Je kunt het stellingenspel natuurlijk ook aanbieden via een digitale tool zoals [Mentimeter](#) of [Kahoot](#). Dat sluit zelfs mooi aan bij dit digitale thema!

Stellingen

- Mijn ouders mogen beslissen waar ik geld aan uitgeef en hoeveel.
- Mijn ouders mogen zien wat ik koop en wanneer.
- Als er niets op je rekening staat, dan moet je ook niets kopen.
- Geld uitlenen aan vrienden is altijd oké.
- Het is oké om mijn pincode te delen als ik wil meedoen aan een wedstrijd of lid wil worden van een club.
- Op jonge leeftijd is het echt nog niet nodig om te sparen.
- Alles wat je moet weten over sparen en geld, kun je leren op TikTok.

UITBREIDING

Voer na elke stelling een kort klasdebat door van elke kleur één leerling aan bod te laten komen. Zo leren ze helder hun mening te formuleren en ook de mening van een ander te respecteren.

1. Wat je moet weten over mobiel betalen

Tijd om in de basics van mobiel betalen te duiken. Hoe betaal je met je smartphone? Is het wel veilig? En hoe spot je phishing? Vertel je leerlingen over het belang van een goede beveiliging en leer ze hoe ze een poging tot fraude kunnen herkennen.

Safety first

Niet alleen je geld is aan je rekeningen gekoppeld, maar ook heel wat persoonlijke gegevens. Die informatie wil je goed beschermen. Druk je leerlingen daarom op het hart om al hun betalingsactiviteiten **binnen de betaalapp** te doen. Dan zitten ze namelijk in een **veilige omgeving**. Betaalapps moeten dan ook aan de strengste veiligheidsnormen voldoen.

Je kunt je betaalapp beveiligen op verschillende manieren. We zetten de meest voorkomende op een rijtje:

- **Een pincode:** dit is de meest gekende methode. Net zoals bij een bankautomaat geef je ook in je app een numerieke code in om toegang te krijgen tot je rekeningen. Die kan 4 cijfers lang zijn, maar ook 6 cijfers of zelfs meer: dat maakt het extra moeilijk om ze te kraken.
- **Een wachtwoord:** ook dit is een gangbare manier om ergens in te loggen. Een wachtwoord bestaat idealiter uit een combinatie van kleine en grote letters, cijfers en symbolen.
- **Biometrisch ontgrendelen:** sommige smartphones maken het mogelijk om via een vingerafdruk of een gezichtsscanner in te loggen bij bepaalde apps. Dat is natuurlijk een erg veilige manier, want alleen jij hebt toegang tot je ogen en je vingers. Bonus: je kunt ze ook niet vergeten.

UITBREIDING

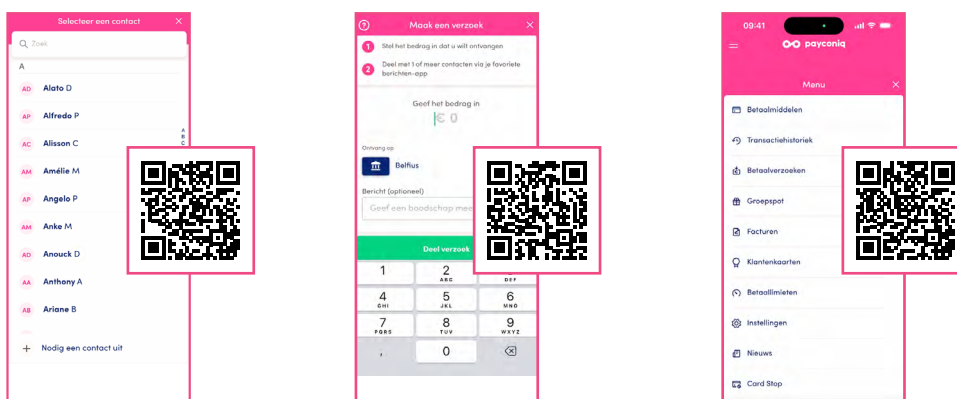
Tweestapsverificatie op sociale media

Wil je het hackers extra moeilijk maken om in te breken in de app? Activeer dan tweestapsverificatie (in het Engels: *2FA* of *two-factor authentication*). Het woord zegt het zelf: je verifieert je identiteit in twee stappen. Je combineert dus twee inlogmethodes om je betaalde gegevens dubbel zo goed te beschermen.

Het kan interessant zijn om met je leerlingen iets langer stil te staan bij tweestapsverificatie. Deze manier van beveiligen kun je bijvoorbeeld ook toepassen op sociale media-platformen. Zitten je leerlingen op TikTok, Instagram of Snapchat? Ook daar kunnen ze *2FA* activeren om hun profiel extra te beveiligen.

2. Demo: mobiel betalen

Laat je leerlingen zien hoe mobiel betalen in zijn werk gaat via een **screencast** (bijlage 3).

3. Something smells phishy ...

Toon het voorbeeld van fraude in **bijlage 4** aan je leerlingen.

Verzamel in eerste instantie enkele observaties. Vinden ze dit berichtje geloofwaardig? Welke elementen in de tekst vallen hen op? Zouden ze hierin trappen? Waarom wel/niet? Hebben ze zelf al zulke berichtjes ontvangen via sms of WhatsApp?

Deze sms is een goed voorbeeld van **phishing**. Phishing is een vorm van **online fraude** waarbij oplichters met een list toegang proberen krijgen tot gevoelige, persoonlijke informatie. Daar valt dus ook je bankrekening onder.

Dit soort hackers gaat steeds creatiever en professioneler te werk, zeker nu mobiel betalen alsmar populairder wordt. Dit kan grote financiële gevolgen hebben. Daarom is het belangrijk om pogingen tot fraude te herkennen.

Hoe herken je phishing?

Als we naar het voorbeeld hierboven kijken, dan zien we de volgende 'rode vlaggen':

- Het nummer: een officiële instantie zal je nooit met een gsm-nummer contacteren.
- Het communicatiekanaal: zoals we daarnet geleerd hebben, blijf je het best **binnen de veilige omgeving van de app**. Officiële berichten zullen dan ook altijd in de app verschijnen en niet verstuurd worden in een sms of via WhatsApp.
- De URL: de link die is meegestuurd, ziet er verdacht uit.

We sommen nog enkele manieren op waarop je phishing kunt herkennen:

- Krijg je in een bericht of aan de telefoon de vraag om je **pincode te delen**? Dan heb je sowieso te maken met fraude. **Geef nooit je pincode** door, zelfs niet aan je vrienden.
- Heb je het gevoel dat je wel erg veel persoonlijke gegevens moet delen om mee te doen aan **een wedstrijd**? Ook dan is de kans groot dat het om phishing gaat.
- Krijg je een **betaalverzoek van een onbekend nummer**, zogezegd, "verstuurd met de smartphone van een vriend",? Je raadt het al: fraude. Deze specifieke vorm van phishing noemen we **spoofing**: de oplichter probeert de identiteit aan te nemen van iemand die je kent om je vertrouwen te winnen.

UITBREIDING

Doe de phishingtest

Wil je meteen testen of je leerlingen alle informatie rond phishing goed hebben verwerkt? Doe dan de phishingtest van Safeonweb. Surf met de hele klas naar safeonweb.be/nl/quiz/phishingtest en doorloop samen enkele voorbeelden van phishing. Zo stellen je leerlingen meteen hun opgedane kennis op de proef.

4. Wat zou jij doen?

Tijd om alle theorie van deze les om te zetten in de praktijk. Verdeel je leerlingen in groepjes en schotel elk groepje een scenario voor. Laat ze samen uitwerken hoe ze die specifieke situatie zouden aanpakken. Na een korte voorbereiding (10') laat je de teams hun scenario en hun aanpak aan elkaar presenteren. De andere groepjes kunnen telkens vragen stellen of suggesties doen om het anders op te lossen.

Hier zijn alvast enkele scenario's:

1. Ik wil iets kopen, maar er staat niet genoeg geld op mijn kaart. Wat kan ik doen?
2. Een vriend stuurt een betaalverzoek via WhatsApp. Hoe beslis ik of dit berichtje te vertrouwen is?

3. Ik heb een trui te koop gezet op Vinted. Ik ontvang via de app een bericht van iemand die hem graag wil kopen. De persoon stuurt een link door om de betaling verder af te handelen. Wat doe ik?
4. Een vriend is thuis zijn portefeuille vergeten en vraagt of ik mijn bankkaart en pincode wil delen, zodat die iets kan kopen. Wat doe ik?
5. Ik krijg een e-mail van mijn bank dat mijn wachtwoord gelekt is na een cyberaanval. Ik moet mijn betaalgegevens opnieuw doorgeven om veilig mijn app te kunnen blijven gebruiken. Hoe achterhaal ik of dit echt is?
6. Ik heb via Instagram deelgenomen aan een wedstrijd en krijg nu een DM dat ik gewonnen heb. Ik moet mijn naam, adres, telefoonnummer, rijksregisternummer, geboortedatum en bankrekeningnummer doorgeven om mijn prijs te verzilveren. Wat doe ik?

We werken 1 en 3 alvast voor je uit zodat je weet welke inzichten zoal moeten terugkomen in de antwoorden van je leerlingen.

'Ik wil iets kopen, maar er staat niet genoeg geld op mijn kaart. Wat kan ik doen?'

Deze groep leerlingen moet zich eerst de vraag stellen of deze aankoop noodzakelijk is. Gaat het bijvoorbeeld om een lunchmaaltijd of om een zak snoep? Als de aankoop wel degelijk gewenst is, kan de leerling zijn of haar ouders contacteren met de vraag om geld over te schrijven of geld lenen bij vrienden. Daar moeten dan wel goede afspraken over gemaakt worden. Wanneer moet dit bedrag terugbetaald worden? En op welke manier?

Als het niet om een noodzakelijke aankoop gaat, is het beste advies aan deze leerling om het item niet te kopen en er eventueel voor te sparen. Wat je niet hebt, kun je namelijk ook niet uitgeven. Zo groeit ook de bewustwording rond geld van deze leerling.

'Ik heb een trui te koop gezet op Vinted. Ik ontvang via de app een bericht van iemand die hem graag wil kopen. De persoon stuurt een link door om de betaling verder af te handelen. Wat doe ik?'

Hier zou de aanpak vrij rechtlijnig moeten zijn, namelijk: het gaat hier waarschijnlijk om phishing. Vinted maakt betalingen binnen de app mogelijk, waardoor je ook hier in een sterk beveiligde omgeving zit. Zodra iemand je uit deze omgeving probeert te halen, moet je alert zijn voor fraude.

Een andere vraag die de leerlingen zich kunnen stellen: waarom is het de koper die een link bezorgt? Die moet toch zelf geen geld ontvangen? Dat alleen al is verdacht en wijst op een poging tot fraude.

REFLECTIE | 5'

De eerste les rond veilig mobiel betalen zit erop. Zet de leerlingen nog even aan het denken. Hadden ze de cases juist ingeschat? Hebben ze iets bijgeleerd over online betalen? Welke stappen gaan ze zelf zetten om hun financiële veiligheid te verhogen?

Module 2

TIJDSBEPALING:
1 lesuur

Financiële geletterdheid

Les 2 | Hoe goed ga jij om met geld?

Lesdoelen:

- De leerlingen kijken kritisch naar content op sociale media rond betalen, sparen en beleggen.
- De leerlingen krijgen inzicht in inkomsten en uitgaven via de transactiehistoriek.
- De leerlingen gaan bewust om met hun inkomsten.
- De leerlingen weten hoe ze realistische spaardoelen kunnen opstellen.

Materiaal:

- Post-its (optioneel)
- bijlage 5
- bijlage 6

Vorbereiding

Welke tips hebben de ouders van je leerlingen om geld te beheren? En welk advies kregen zij als kind van hun eigen ouders? Vraag je klas om hier thuis over in gesprek te gaan voordat les 2 plaatsvindt.

ORIËNTATIE | 15'

1. Tips van het thuisfront (5')

Laat je leerlingen enkele tips en inzichten delen die ze van hun ouders hebben gekregen. Bespreek ze met de klas. Welke adviezen zijn haalbaar? Welke niet? En zijn sommige tips vandaag nog wel relevant?

2. 'Ik heb het gezien op TikTok' (10')

Jouw leerlingen zijn opgegroeid met sociale media. Voor hen zijn platformen zoals Instagram en TikTok niet alleen een bron van entertainment, maar ook van nieuws en informatie. Ze hechten belang aan tips van influencers over thema's zoals beauty, sport en voeding. Een recenter fenomeen op TikTok is dat van de **'finfluencer'**. Dit soort profiel maakt content over geld, sparen, beleggen en budgetteren. Maar wat ze delen, is niet altijd even betrouwbaar – en soms zelfs gevaarlijk. Het is dus belangrijk dat je leerlingen kritisch leren kijken naar de informatie die ze krijgen.

Laat ze daarom enkele **TikTok-quotes** luidop voorlezen. Die vind je in **bijlage 5**. Hoe schatten ze de betrouwbaarheid in? Geloven ze wat er gezegd wordt? En op basis van welke elementen maken ze deze beslissing?

UITBREIDING

'Volg je held niet met geld (2024)'

Kijk samen met je leerlingen een tweetal keer naar deze Instagram-reel van influencer **Jonatan Medart**:

www.instagram.com/reel/C4BI2NMVUJ/

In de video vertelt hij vanop zijn jacht in Dubai over zijn succes als 'trader'. Beleggen, bitcoin, ETF ... Hij vindt het zelf peanuts, en kan ook jou helpen om snel heel veel geld te verdienen. Je moet je gewoon aansluiten bij zijn groep op Telegram.

Deze video kadert in een **breder campagne van Febelfin**, de federatie van de Belgische banksector. Ze willen jongeren waarschuwen voor de **gevaren van beleggingsfraude via sociale media**. De oplichters beloven je een fantastische deal die snel winst oplevert, maar eigenlijk gaan ze zelf met jouw geld aan de haal.

Wat denken je leerlingen van de video? Geloven ze de mooie beloften van Jonatan, of doorprikken ze zijn leugens? Worden ze soms zelf beïnvloed door influencers op sociale media? En linken ze hun vertrouwen in die content rechtstreeks aan de bekendheid of het aantal volgers van die personen?

KERN | 25'

1. Hoe beheer je je geld?

Zoals de leerlingen in de vorige les gezien hebben, kun je op verschillende manieren digitaal geld ontvangen en betalen. Je kunt een QR-code scannen, een telefoonnummer gebruiken, een winkel zoeken ... In sommige betaalapps kun je zelfs een **groepsport** aanmaken, om bijvoorbeeld samen te leggen voor een cadeautje.

De volgende vraag is dan: hoe bewaar je het **overzicht** over je inkomsten via de mobiele app en je uitgaven? En hoe ga je bewust om met je aankopen?

Je **transactiehistoriek** kan je daar meer inzicht in geven. Je krijgt daar handig opgelijst wat je hebt uitgegeven en wat je hebt ontvangen. Door je inkomsten en uitgaven naast elkaar te leggen, krijg je een beter idee van je koop- en je spaargedrag. Heb je meer uitgegeven dan je ontvangen hebt? En hoe vaak blijft er een som over om te **sparen**?

2. Casestudy: analyseer de transactiehistoriek

Laat je leerlingen het koop- en spaargedrag van twee jongeren analyseren. In **bijlage 6** vind je hiervoor twee transactiehistorieken over een periode van zes maanden. Nu is het aan de leerlingen om in **Excel** de financiële situatie van beide jongeren in kaart te brengen.

Je kunt je leerlingen **alleen of per twee** aan het werk zetten. Laat ze concreet de volgende berekeningen maken voor beide jongeren:

- de maandelijkse uitgaven
- de maandelijkse inkomsten
- het maandelijkse saldo
- het maandelijks gespaarde bedrag

Wanneer ze de transactiehistoriek met deze gegevens hebben aangevuld, is het tijd om de financiële geletterdheid van beide jongeren in de case te analyseren.

Wat valt er op in de uitgaven en inkomsten? Hoe frequent krijgen ze zakgeld, en hoeveel? Wat zijn hun sterktes en zwaktes als het op geldbeheer aankomt? En welk advies zou je hun meegeven?

We zetten je alvast op weg met enkele inzichten die je uit de transactiehistorieken kunt halen.

INZICHTEN

Zakgeld

- Jongere A krijgt elke week 7,5 euro zakgeld.
  - De betaling gebeurt periodiek: de jongere kan hier dus op rekenen.
- Jongere B krijgt op verschillende momenten van de maand zakgeld. Het bedrag is nooit hetzelfde, en ook het tijdstip is niet vastgelegd.
  - De jongere kan hier dus niet naar plannen.
  - Maar: het totaalbedrag ligt wel hoger dan bij jongere A.
- De ouders van jongere A hebben dus zelf mogelijk een bewustere houding ten opzichte van financiën dan die van jongere B.

Koopgedrag

- Jongere A gaat heel bewust om met geld. Het maandsaldo zakt niet onder de 35 euro.
  - Kanttekening: jongere A heeft altijd minstens een volledige maand zakgeld op zijn rekening staan. Biedt dit mogelijkheden om het spaardoel te verhogen? Of: om iets vaker te kiezen voor een persoonlijke uitgave of activiteit?
- Jongere B gaat minder bewust om met geld. Het maandsaldo zakt regelmatig onder de 5 euro.
  - Kanttekening: jongere B weet nooit wanneer en hoeveel zakgeld die gaat ontvangen. Is het dan niet veiliger om een grotere buffer te voorzien op de rekening?
- Jongere A beperkt uitgaven tot eten, drinken en snacks. Een activiteit, gadget of kledingstuk/accessoire betalen, gebeurt zelden.
- Jongere B geeft ook vooral geld uit aan eten, drinken en snacks, maar geeft meer geld uit aan activiteiten, gadgets of kledij/accessoires.

Spaargedrag

- Jongere A spaart elke maand een vast minimumbedrag en regelmatig zelfs meer.
- Jongere B spaart niet elke maand en het bedrag kan ook verschillen.
- Jongere A grijpt onregelmatige inkomsten (verjaardagsgeld) aan om meer te sparen.
- Jongere B gebruikt onregelmatige inkomsten (verjaardagsgeld) om meteen een grotere uitgave te doen.

STERKTES/ZWAKTES

- Sterkte jongere A:
  - is zich bewust van de waarde van geld
  - legt graag een buffer aan
  - heeft een spaardoel bepaald en volgt dit goed op
- Zwakte jongere A:
  - iets leuks kopen voor jezelf of iets organiseren met je vrienden geeft ook waarde aan je leven

- Sterkte jongere B:
  - maakt zichzelf gelukkig met activiteiten met vrienden en met persoonlijke aankopen
  - is vrijgevig naar vrienden toe (trakteren, voorschieten)
- Zwakte jongere B:
  - heeft weinig inzicht in de waarde van geld
  - heeft geen geldbuffer
  - heeft geen spaardoel bepaald
  - komt regelmatig in de problemen door een te laag saldo (historiek: na een laag saldo volgt snel nieuw zakgeld -> op vraag van de jongere?)
  - je kunt ook té vrijgevig zijn (vriend heeft het voorschot van de posterbeurs (nog) niet terugbetaald)

UITBREIDING / DIFFERENTIATIE

Laat de leerlingen per twee de transactiehistoriek aanvullen en analyseren. Plaats daarna verschillende groepjes bij elkaar, zodat je eindigt met vier teams. Vraag aan elk team om een presentatie te maken en vervolgens te geven met daarin de voornaamste inzichten uit de transactiehistoriek. Laat ze afsluiten met enkele suggesties voor zowel jongere A als jongere B.

REFLECTIE | 10'

1. Welke tips neem je mee?

Je leerlingen hebben aandachtig het koop- en spaargedrag van twee leeftijdsgenoten geanalyseerd. Sta nog even stil bij de conclusies die ze eruit hebben afgeleid. Wat zouden de leerlingen zelf verkiezen op het vlak van zakgeld: een vast bedrag op vaste momenten, of een onregelmatig bedrag op onregelmatige momenten? Wat zijn volgens hen de voor- en nadelen van beide manieren? En vertelt deze manier van zakgeld geven ook iets over de financiële kennis van de ouders?

Laat ze tot slot de link leggen naar hun eigen uitgaven en inkomsten. Welke inzichten nemen ze mee uit de analyse? Vraag de leerlingen om enkele **budgettips** op te stellen voor zichzelf.

UITBREIDING

Deel post-its uit om de tips op te noteren (één tip per post-it). Laat je leerlingen daarna hun tips voorlezen en ze op het bord of tegen de muur hangen. De leerlingen die volgen, proberen hun eigen tips bij soortgelijke post-its te hangen. Zo maken ze clusters van terugkerende thema's. Op die manier steken de leerlingen nog iets op van elkaars tips en leren ze ook relevante informatie te groeperen.

DIFFERENTIATIE

Geef je leerlingen de opdracht om een infographic te maken van hun budgettips (bijvoorbeeld in Canva).

Bijlage 1:

Sleutelcompetenties

Sleutelcompetentie 4: Digitale competenties en mediawijsheid

- BG 04.03 De leerlingen gebruiken doelgericht basisfunctionaliteiten van toepassingen om digitale inhoud te beheren aan de hand van een aangereikte structuur.
- 04.04 De leerlingen passen ethische, sociale en legale regels toe bij het gebruiken van digitale technologie.

Sleutelcompetentie 6: Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie

- 06.22 De leerlingen gebruiken ICT om berekeningen uit te voeren en grafische voorstellingen te maken.
Voetnoot: Rekening houdend met concepten van de eerste graad.
- BG06. 03 De leerling gebruikt informatie uit eenvoudige tabellen en diagrammen in betekenisvolle contexten.

Sleutelcompetentie 11: Financiële en economische competenties

- 11.01 De leerlingen beargumenteren hun keuzegedrag bij aankopen rekening houdend met hun behoeften, met een persoonlijk budget en een beschikbaar gezinsbudget en met factoren die hun koopgedrag beïnvloeden. Onderliggende (kennis)elementen:
  - reële en gecreëerde behoeften
  - sparen en lenen
  - belang van persoonlijk administratiebeheer
- 11.02 De leerlingen beoordelen courante betaalmiddelen en courante verkoopkanalen op het vlak van veiligheid, risico's en kosten. Onderliggende (kennis)elementen: Fraude.

Sleutelcompetentie 13: Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken

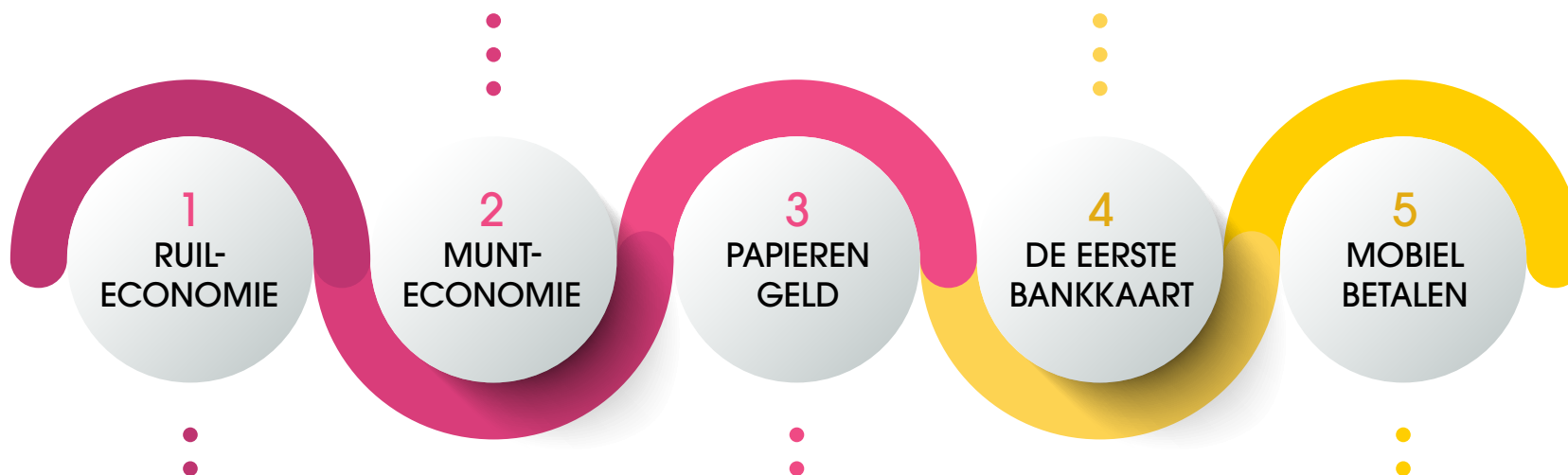
- 13.04 De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen en verwerken die op een kritische en systematische manier.
Voetnoot: Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Stadium 2 (vanaf 8ste eeuw v.Chr.): MUNTECONOMIE

De munteconomie ontstond geleidelijk nadat men in China vanaf de 8ste eeuw v.Chr. met munten begon te betalen. In de westerse wereld (Europa) vond de introductie van munten plaats in de 7de eeuw v.Chr. (Klein-Azië). Lange tijd circuleerden er verschillende soorten munten. Volgens de Antwerpse geldwisselaars waren er in de 16de eeuw bijvoorbeeld meer dan 1300 verschillende munten in omloop. Munten vervingen langzaam maar zeker de ruileconomie.

**Stadium 4 (vanaf ± 1950)
DE EERSTE BANKKAART**

Op de bankkaart was het iets langer wachten. De allereerste vind je in Amerika: daar kwam de Diners Club op de proppen met een kredietkaart waarmee je in restaurants kon betalen. Met een kredietkaart kun je iets aankopen op krediet, wat betekent dat je het pas later moet terugbetalen. In 1989 ontstond dan Bancontact en de Bancontact-kaart. Een debetkaart is een betaalkaart waarmee een betaling of geldafhaling vrijwel onmiddellijk van je zichtrekening gaat of 'gedebiteerd' wordt.

**Stadium 1 (...-8ste eeuw v.Chr.):
RUILECONOMIE**

Toen geld nog niet bestond, kreeg je wat je nodig had door het te ruilen met iets wat je zelf kon geven. Mensen betaalden bijvoorbeeld met grondstoffen zoals graan en vee.

**Stadium 3 (vanaf de 17de eeuw):
PAPIEREN GELD**

Met nieuwe landen ontstond nieuwe handel. En om handel te drijven, heb je natuurlijk veel geld nodig. Muntstukken maken is dan wel erg duur, want ze worden gemaakt van een grondstof met waarde (zoals goud, zilver, brons). Handelaars moesten dus op zoek naar iets anders. Wat dacht je van ... papier? En voilà, het bankbiljet in Europa was geboren. Vanaf nu was het de staat die de waarde van het papieren geld bepaalde en niet de grondstof zelf.

**Stadium 5 (vanaf 2014):
MOBIEL BETALEN**

Vandaag is digitaal betalen niet meer weg te denken. In de jaren 90 kon je voor het eerst internetbankieren, en sinds 2016 kun je ook veilig betalen met een mobiele app. In steeds meer winkels heb je dus alleen nog maar je smartphone nodig om een aankoop te doen.

Bijlage 3.1: Demo contactlijst

KLIK OM TE ACTIVEREN

Selecteer een contact

🔍 Zoek

A

- AD Alato D
- AP Alfredo P
- AC Alisson C
- AM Amélie M
- AP Angelo P
- AM Anke M
- AD Anouck D
- AA Anthony A
- AB Ariane B

+ Nodig een contact uit

Bijlage 3.2: Demo betaalverzoek

KLIK OM TE ACTIVEREN

Maak een verzoek

- 1 Stel het bedrag in dat u wilt ontvangen
- 2 Deel met 1 of meer contacten via je favoriete berichten-app

Geef het bedrag in

€ 0

Ontvang op

 Belfius

Bericht (optioneel)

Geef een boodschap mee

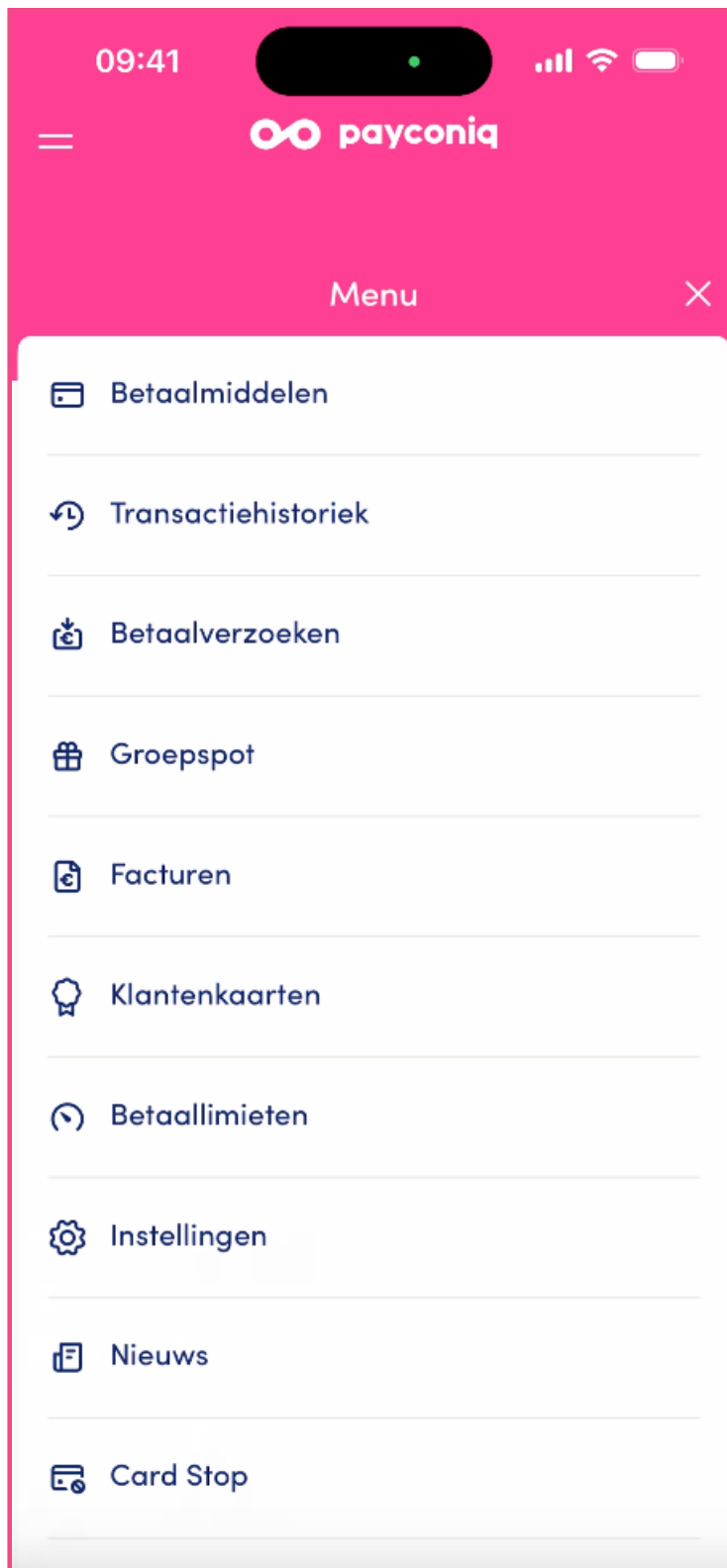
Deel verzoek

1	2 ABC	3 DEF
4 GHI	5 JKL	6 MNO
7 PQRS	8 TUV	9 WXYZ
,	0	

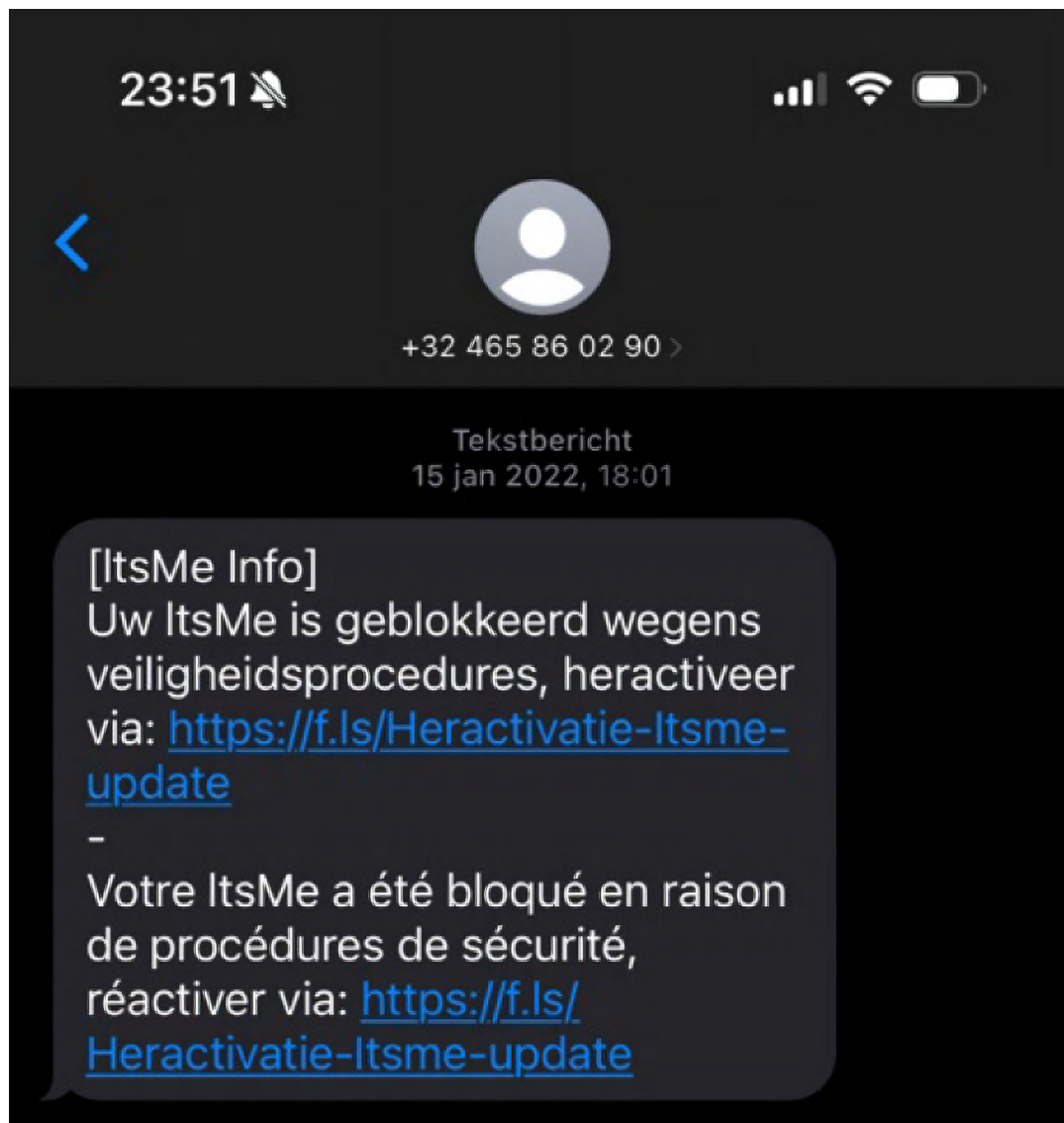

Bijlage 3.3: Demo Transactiehistoriek

KLIK OM TE ACTIVEREN

Bijlage 4: Voorbeeld van fraude

Bijlage 5.1: Quotes van 'influencers'

'Dit is hoe ik 500 euro extra per maand bijverdien! Het is echt supermakkelijk. Ik gebruik deze website. En het enige wat ik hier doe, is enquêtes invullen. Je verdient punten en die kan je inwisselen voor geld, cadeaubonnen, tickets ... Jij wil dit ook, geloof me, het is super easy. Klik op onze link in bio en daarna op "snel bijverdienen".'

'Ik besloot te beginnen met dropshippen op mijn 18de. Stopte met school na mijn eerste 10.000 euro. Vond mijn beste product. Zette mijn website in elkaar. Het begon een groot succes te worden: € 221 003,88 omzet met een van mijn webshops! Ik kocht mijn droomauto. Nu kan ik overal naartoe reizen wanneer ik wil. Stuur mij een DM met "WEBSHOP" en ik ga je leren hoe.'

'Hoe ik 10 000 euro per maand verdien. Ik heb een briefje van 5 euro. Een vriend van mij steelt het van mij, ik weer van hem, hij weer van mij, ik weer van hem, heen en weer, heen en weer. Aan het einde van de maand is van ons allebei ongeveer 10.000 euro gestolen. De verzekering moet dit vergoeden. En dat is hoe ik 10 000 euro per maand verdien.'

'Manifesteer geld. Schrijf wat je wil ontvangen op laurierblaadjes. Brand de laurierblaadjes. Visualiseer dat je het al hebt ontvangen. Blaas de as in het universum.'

Bijlage 5.2: Quotes van 'influencers'

'Zijn jullie klaar voor mijn favoriete code voor geld in overvloed? Je hoeft het alleen maar op je linkerhand te schrijven, op je linkerpols, en intunen op het gevoel. En het werkt altijd. Geld gaat naar je toe komen.'

'Het is misschien handig om eens te kijken naar je inkomsten en je uitgaven. Ken je de 50-30-20-regel? Die kan je gebruiken om je inkomsten te verdelen. 50 procent is voor vaste lasten zoals huur of een abonnement. 30 procent is voor je persoonlijke behoeften, zoals een broodje of een drankje, misschien eens een nieuwe outfit. De laatste 20 procent gebruik je om te sparen of te beleggen.'

'Toxic geldgewoontes die je moet doorbreken: "buy now, pay later", impulsieve aankopen, geen vast budget hebben, geen financiële doelen hebben, meer geld uitgeven dan je eigenlijk hebt, je maandelijkse lasten niet weten, je rekeningen niet op tijd betalen.'

Bijlage 6.1: casestudy transactiehistoriek

JONGERE A

MAAND 1

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
1-Feb	BEGINBUDGET		50,00	
3-Feb	Zakgeld	7,5	57,5	0
5-Feb	Snoep uit supermarkt	-1,5	56,00	0
7-Feb	IJsje	-2,00	54,00	0
9-Feb	Zakgeld	7,5	61,5	0
12-Feb	Broodje	-3,5	58,00	0
14-Feb	Verjaardagscadeau voor een vriend	-6,00	52,00	0
16-Feb	Zakgeld	7,5	59,5	0
18-Feb	Frisdrank uit automaat	-2,00	57,5	0
19-Feb	Naar de bioscoop	-12,8	44,7	0
21-Feb	Zakgeld	7,5	52,2	0
28-Feb	Chocoladereep	-1,5	50,7	0
28-Feb	Sparen iPhone	-7,00	43,7	7

De jongere beslist om te starten met sparen voor een iPhone.

MAAND 2

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
1/mrt	HUIDIGE SITUATIE		43,70	7
3/mrt	Zakgeld	7,50	51,20	7
9/mrt	Chocoladekoek	-2	49,20	7
10/mrt	Zakgeld	7,5	56,70	7
12/mrt	Broodje + frisdrank	-5	51,70	7
14/mrt	Zakje chips	-0,8	50,90	7
17/mrt	Zakgeld	7,5	58,40	7
18/mrt	Centje voor verjaardag van Oma & Opa	25	83,40	7
19/mrt	Extra sparen iPhone	-15	68,40	22
21/mrt	Nieuw schetsblok	-6,5	61,90	22
24/mrt	Zakgeld	7,5	69,40	22
28/mrt	Sparen iPhone	-7	62,40	28

De jongere maakt de reflex om een groot stuk van het verjaardagsgeld opzij te zetten voor de iPhone.

Tegelijkertijd gunt die zich ook een verjaardagscadeautje.

Bijlage 6.2: casestudy transactiehistoriek

JONGERE A

MAAND 3

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUIDIGE SITUATIE		62,40	28
1-Apr	Zakgeld	7,5	69,90	28
3-Apr	Lunch met vrienden	-8,8	61,10	28
5-Apr	Fooi voor helpen schilderen buurman	5	66,10	28
7-Apr	Snoep uit supermarkt	-2	64,10	28
8-Apr	Zakgeld	7,5	71,60	28
10-Apr	Extra sparen iPhone	-20	51,60	48
				<i>De jongere ziet hier dat zijn saldo het toelaat om wat extra geld opzij te zetten voor de iPhone.</i>
12-Apr	Picknick in het park	-6,5	45,10	48
15-Apr	Zakgeld	7,5	52,60	48
22-Apr	Zakgeld	7,5	60,10	48
24-Apr	Chocoladekoek	-2	58,10	48
28-Apr	Sparen iPhone	-7	51,10	55

MAAND 4

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUIDIGE SITUATIE		51,10	55
1-May	Zakgeld	7,5	58,60	55
3-May	Terrasje na school	-3,2	55,40	55
5-May	Zakje chips	-0,8	54,60	55
8-May	Zakgeld	7,5	62,10	55
10-May	Posterbeurs op school	-4,6	57,50	55
12-May	Broodje + frisdrank	-5	52,50	55
15-May	Zakgeld	7,5	60,00	55
18-May	Ijsje	-3,5	56,50	55
20-May	Kermis - lunapark	-10	46,50	55
20-May	Kermis - attractie	-4,5	42,00	55
20-May	Kermis - foodtruck	-5,5	36,50	55
22-May	Zakgeld	7,5	44,00	55
28-May	Sparen iPhone	-7	37,00	62

Bijlage 6.3: casestudy transactiehistoriek

JONGERE A

MAAND 5

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUDIGE SITUATIE		37,00	62
1-Jun	Zakgeld	7,5	44,50	62
3-Jun	IJsje	-3,5	41,00	62
5-Jun	Frisdrank uit automaat	-2	39,00	62
8-Jun	Zakgeld	7,5	46,50	62
14-Jun	Broodje	-3,5	43,00	62
15-Jun	Zakgeld	7,5	50,50	62
20-Jun	Zonnebril	-8	42,50	62
22-Jun	Zakgeld	7,5	50,00	62
27-Jun	Extra zakgeld - goed rapport	5	55,00	62
28-Jun	Sparen iPhone	-7	48,00	69

MAAND 6

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUDIGE SITUATIE		48,00	69
1-Jul	Zakgeld	7,5	55,50	69
4-Jul	Centje om te helpen in de tuin	5	60,50	69
5-Jul	Picknick in het park	-7	53,50	69
8-Jul	Zakgeld	7,5	61,00	69
9-Jul	Roadtrip naar kamp drankje in tankstation	-3	58,00	69
15-Jul	Zakgeld	7,5	65,50	69
20-Jul	Souvenir van op kamp voor een vriend	-5	60,50	69
22-Jul	Zakgeld	7,5	68,00	69
23-Jul	IJsje	-3,5	64,50	69
24-Jul	Naar de bioscoop	-12,8	51,70	69
28-Jul	Sparen iPhone	-7	44,70	78

EINDRESULTAAT JONGERE A

Saldo	44,7
Gespaard	€ 78

Bijlage 6.4: casestudy transactiehistoriek

JONGERE B

MAAND 1				
Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
1-Feb	BEGINBUDGET		50,00	
3-Feb	Zakgeld	10,00	60,00	0
5-Feb	Warme snack + frisdrank	-5	55,00	0
7-Feb	Zakgeld	5,00	60,00	0
9-Feb	Bioscoop + popcorn	-15,70	44,30	0
12-Feb	Broodje	-3,5	40,80	0
14-Feb	Nieuwe trui	-17,00	23,80	0
18-Feb	Frisdrank uit automaat	-2,00	21,80	0
19-Feb	Nieuw telefoonhoesje	-8,99	12,81	0
23-Feb	Zakgeld	10,00	22,81	0
25-Feb	Broodje + frisdrank	-5,00	17,81	0
28-Feb	Voucher online gaming	-10,00	7,81	0
28-Feb	Sparen laptop	-5,00	2,81	5

De jongere beslist om te starten met sparen voor een nieuwe laptop.

MAAND 2				
Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
1/mrt	HUIDIGE SITUATIE		2,81	5
3/mrt	Chocoladekoek	-2,00	0,81	5
4/mrt	Zakgeld	20	20,81	5
5/mrt	Snoep uit supermarkt	-3	17,81	5
7/mrt	Trakteren vrienden op zoete snacks	-7	10,81	5
8/mrt	Zakgeld	10	20,81	5
12/mrt	Broodje + frisdrank	-5	15,81	5
13/mrt	Stripboek	-3,5	12,31	5
14/mrt	Zakje chips	-0,8	15,01	5
15/mrt	Warme snack + frisdrank + zoete snack	-5,5	9,51	5
17/mrt	Zakgeld	7,5	22,51	5
18/mrt	Centje voor verjaardag van Oma & Opa	30	52,51	5
19/mrt	Draadloze earpods	-25,99	26,52	5
21/mrt	Frisdrank uit automaat	-2	24,52	5
28/mrt	Sparen laptop	-10	14,52	15

Bijlage 6.5: casestudy transactiehistoriek

JONGERE B

MAAND 3

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUDIGE SITUATIE		14,52	15
1-Apr	Zakgeld	15	29,52	15
3-Apr	Lunch met vrienden	-8,8	20,72	15
5-Apr	Cadeautje voor vriend	-5	15,72	15
7-Apr	Lunch uit supermarkt	-6,2	9,52	15
9-Apr	Chocoladekoek	-2	7,52	15
15-Apr	Zakgeld	20	27,52	15
16-Apr	Naar de bioscoop + nacho's	-17	10,52	15
17-Apr	Broodje + frisdrank	-3,5	7,02	15
24-Apr	Warme snack	-3,5	3,52	15
28-Apr	Sparen laptop	0	3,52	15

MAAND 4

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUDIGE SITUATIE		3,52	15
1-May	Zakgeld	25	28,52	15
3-May	Terrasje na school	-3,2	25,32	15
5-May	Zakje chips	-0,8	24,52	15
10-May	Posterbeurs op school	-6,5	18,02	15
10-May	Voorschieten vriend posterbeurs	-3	15,02	15
12-May	Broodje + frisdrank	-5	10,02	15
15-May	Zakgeld	20	30,02	15
18-May	IJsje	-3,5	26,52	15
20-May	Kermis - lunapark	-10	16,52	15
20-May	Kermis - attractie	-4,5	12,02	15
20-May	Kermis - attractie	-4,5	7,52	15
20-May	Kermis - foodtruck	-5	2,52	15
21-May	Zakgeld	10	12,52	15
21-May	Kermis - terugbetalen wafel aan vriend	-3,5	9,02	15
28-May	Sparen laptop	-5	4,02	20

Bijlage 6.6: casestudy transactiehistoriek

JONGERE B

MAAND 5

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUDIGE SITUATIE		4,02	20
1-Jun	Zakgeld	5	9,02	20
3-Jun	Ijsje	-3,5	5,52	20
4-Jun	Zakgeld	5	10,52	20
5-Jun	Frisdrank uit automaat	-2	8,52	20
14-Jun	Broodje	-3,5	5,02	20
15-Jun	Zakgeld	5	10,02	20
18-Jun	Snoep uit supermarkt	-2	8,02	20
27-Jun	Extra zakgeld - goed rapport	20	28,02	20
27-Jun	Trakteren terrasje vrienden	-8	20,02	20
28-Jun	Sparen laptop	-10	10,02	20

MAAND 6

Datum	Transactie	Bedrag	Saldo	Gespaard
	HUDIGE SITUATIE		10,02	30
1-Jul	Ijsje	-3,5	6,52	30
5-Jul	Picknick in het park	-5	1,52	30
6-Jul	Zakgeld	15	16,52	30
9-Jul	Roadtrip naar kamp - drankje in tankstation	-3	13,52	30
12-Jul	Nieuwe zonnebril	-10	3,52	30
13-Jul	Zakgeld	10	13,52	30
20-Jul	Souvenir van op kamp voor een vriend	-5	8,52	30
23-Jul	Ijsje	-3,5	5,02	30
24-Jul	Chocoladekoek	-2	3,02	30
28-Jul	Sparen laptop	0	3,02	30

EINDRESULTAAT JONGERE B

Saldo	3,02
Gespaard	30

Bijlage 7:

De Grote Betaalquiz

**Wat hebben je leerlingen opgestoken over veilig mobiel betalen?
Stel ze op de proef met een quiz.**

1. Wanneer is de eerste digitale betaalmethode uitgevonden?

- a. De eerste kredietkaart ('plastic money') ontstond in de jaren 1930.
- b. De eerste kredietkaart ('plastic money') ontstond in de jaren 1950.
- c. De eerste kredietkaart ('plastic money') ontstond in de jaren 1970.
- d. De eerste kredietkaart ('plastic money') ontstond in de jaren 1990.

2. Hoe heet iemand die beleggingsadvies geeft aan hun volgers op social media?

- a. Makelaar
- b. Bankier
- c. Finfluencer
- d. Financier

3. Wat is phishing?

- a. Afgeleid van *fishing*: 'vissen', 'hengelen'
- b. Een vorm van internetfraude
- c. Het oplichten van mensen door ze te lokken naar een valse (bank)website
- d. Alle antwoorden zijn juist

4. Wat is niet juist over 2FA?

- a. De F staat voor Factor.
- b. De A staat voor Automatisch.
- c. Het is een beveiligingsmethode voor identiteits- en toegangsbeheer.
- d. Het wordt steeds vaker gebruikt.

5. Wat is geen biometrie?

- a. Vingerafdruk
- b. Irisscan
- c. Pincode
- d. Facial recognition

6. Hoe noemen we deze vorm van oplichting : 'Hoi mama/papa, ik stuur je het nummer van een vriend. Ik heb dringend geld nodig! Kun je € 150 storten?'

- a. Phishing
- b. Smishing
- c. Spoofing
- d. Looting

7. Welke informatie geef je beter niet, bijvoorbeeld om iets te winnen?

- a. Je e-mailadres
- b. Je naam
- c. Je bankgegevens of rijksregisternummer

Bijlage 7:

De Grote Betaalquiz (vervolg)

8. Wanneer moet je argwanend worden?

- a. Je wordt gevraagd om je bankrekeningnummer te delen.
- b. Je wordt gevraagd om je wachtwoord te delen.
- c. Je wordt gevraagd om je pincode te delen.
- d. Alle antwoorden zijn juist.

9. Wat is er verdacht aan dit bericht? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk.)

- a. De website
- b. Het tijdstip
- c. Te mooi om waar te zijn
- d. De emoji

10. Welke kenmerken van een bericht kunnen wijzen op phishing?

- a. Je verwachtte geen bericht over dit onderwerp.
- b. Je wordt onder druk gezet om snel te reageren.
- c. Je (her)kent de afzender niet.
- d. Al deze kenmerken zijn verdacht, zeker samen.